

ԾԱԾԿԱՍԵՐՄԵՐ
ANGIOSPERMAE
ПОКРЫТОСЕМЕННЫЕ

1. *Acanthus dioscoridis* L. — Ականթ դիոսկորեանման — Акант диоскорейный

CR B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© Գևորգի Ֆայվուշ
© Georgi Fayvush

Սկզբնաղբյուրներ/References

- Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Гроссгейм А. 1934. Семейство Acanthaceae. Флора Кавказа, 1, 4: 15–16. Баку.
Hossain E. 1982. Acanthus.
Flora of Turkey, 7: 23–25. Edinburgh.
Габриэлян Э. Ц., Тахтаджян А. Л. 1989. О находке *Acanthus dioscoridis* (Acanthaceae) в Армении. Бот. журн. (Ленинград), 74, 3: 417–418.
Մագմուդ Գ. Մ. Ֆայվուշ
Compiler G. M. Fayvush

Կարեգործիք: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է քնդամենը մեկ, ոչ մեծ պոպուլյացիա, որի տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից էլ փոքր է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված գյուղատնտեսական հանդակների քնդարձակման հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ քնդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս է՝ ուղիղ կանգնած ցողունով, 30–40 սմ բարձրության: Տերևները ամբողջական են: Պսակը՝ միաշորք, ծիրանի-վարդագույն: Ծաղկաբույլը՝ խիտ, երկարավուն: Ծաղկակիցները՝ սրացած, փշոտ-ատամնավոր, հաճախ մանուշակագույն: Շատ գեղազարդային տեսակ է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Գեղամի ֆորիստիկական շրջանում, Հատիս լեռնանոցազարի ստորոտում: AOO՝ 4 քառ. կմ: Լակալիտեայր՝ 1: Տեսակը, բացի Հայաստանից, աճում է Արևելյան Անատոլիայում, Հյուսիսային Իրանում և Արևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում ծ. մ. 1600–1700 մ բարձրությունների վրա, քարքարոտ աճելավայրերում, մարգագետնատափաստանային բուսականության կազմում, դաշտերի եզրերին: Ծաղկում է հունիս ամսին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված գյուղատնտեսական հանդակների քնդարձակման, արածեցման, կլիմայի զրբալ փոփոխության հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Only one not large sub-population is known. The extent of occurrence (EOO) and area of occupancy (AOO) are less than 10 km². The species is under threat of extinction caused by the expansion of arable lands.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention (Convention of the European Wildlife and Natural Habitats).

Description. Perennial herb 30–40 cm. Leaves entire. Corolla unilabiate, purplish-pink. Inflorescence dense, oblong. Bracts acuminate, spinose-dentate, often violet. Very decorative plant.

Distribution. In Armenia it is found in Gegham floristic region, at the foots of the mountain Hatis. The area of occupancy (AOO) is 4 km². Locations are 1. Besides Armenia the species grows in East Anatolia, North Iraq and in West Iran.

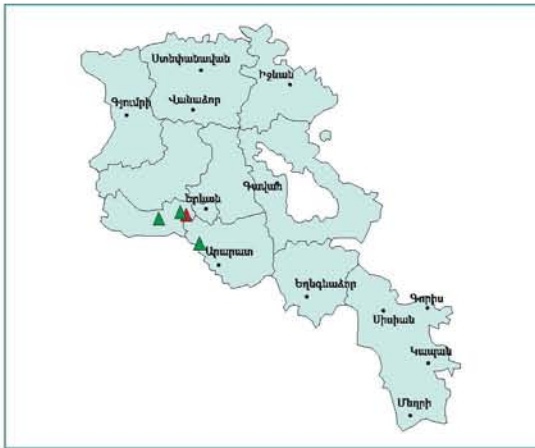
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitude of 1600–1700 meters above sea level, in stony habitats, among meadow-steppe vegetation, at the edges of the fields. Flowering in June, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands, grazing and global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

2. *Acorus calamus* L. — Խնկեղեգ ճահճային — Аир болотный

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii)

© Կամիլյա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգորիա: Վասնզված տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Բնական աճելավայրերը գտնվում են ամմիջական ոչնչացման սպառնալիքի տակ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս է՝ մինչև 1,5 մ բարձրությամբ, հաստ, սողացող կոճղարմատով և երկար մագարմատներով: Տերևները գծային-քրանման, տափակ, թեթևակի դեղնավուն-կանաչ: Ծաղկաբույլը՝ կտրբ, եզրային, մի կողմ թեքված, 4-6 սմ երկարությամբ, առանց հավերելի: Ծաղիկները՝ շատ մանր, երկսեռ: Պտուղը՝ չոր հատապտուղ:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Արեշատ, Մխչյան, Ծաղկունք, Փարաքար գյուղերի շրջակայքում): EOO՝ 180 քառ. կմ, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 3: Տեսակի ընդհանուր արեալը ընդգրկում է Կովկասը, մասնավորապես Նախակովկասը, Արևմտյան, Արևելյան և Հարավային Անդրկովկասը, Եվրոպան, Ասիան, Միջինը, Հեռավոր Արևելքը, Հյուսիսային Ամերիկան:

Վեցարանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում ծ. մ. 900-1300 մ բարձրությունների վրա, գետերի ափերին, ճահճացած տեղերում, առգիլ ջրանցքների երկարությամբ: Ծաղկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պտղաբերում է՝ հունիս-օգոստոսին: Լայն ճանաչում ունեցող դեղատու բույս է՝ օժտված է անալեսայակի՝ հականեխիչ հատկությամբ:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանների սահմանափակություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված գյուղատնտեսական հանդակների ընդարձակման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Աճեցվում է ՀՀ ԳԱԱ բուսաբանության ինստիտուտի Հայաստանի ֆլորայի հաղամասում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլացիաների վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². Natural habitats are on the verge of direct extinction as a result of intensive economic activity.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb with thick creeping rhizome, covered with long root fibres. Leaves linear-ensiform, slightly yellowish-green. Spathe stem-shaped at base, leaf-shaped in upper part. Spadix lateral, without appendage. Flowers very small, hermaphrodite. Fruit a bacca.

Distribution. In Armenia it occurs only in Yerevan floristic region (surroundings of the villages Arevshat, Mkhchyan, Tsakhkuncq, Parakar). EOO is 180 km², AOO is 12 km², the number of locations is 3. The general area of distribution of the species includes Ciscaucasia, West, East and South Transcaucasia, Europe, Asia, Siberia, North America.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. The species grows in lower mountain belt, at the altitude of 900-1300 meters above sea level, along the riversides, in wetlands, along irrigation canals. Flowering from May to June, fruiting from June to August. It is considered to be widely known herb that is endowed with antiseptic effects.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands.

Conservation actions. It is being grown in the experimental plot "Flora of Armenia" in the Institute of Botany of NAS of RA. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Красная книга Армянской ССР. 1989: 64. Ереван.

Таманян К. Г. 2001. Сем. Acoraceae.

Флора Армении, 10: 574-576. Liechtenstein.

Цвелев Н. Н. 2006. Род Acorus.

Конспект флоры Кавказа, 2: 390. Санкт-Петербург.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan

3. *Sagittaria sagittifolia* L. — Ներախոր ներախորանման — Стрелолист стрелолистный

CR B 1 ab(ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii, iii,iv)

Կարեգորիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Համարյա անհետացած է Լոռու սարահարթի լճերի բուսածածկման և Արարատյան դաշտի բրնձի դաշտերի ոչնչացման հետևանքով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 0 կարգավիճակով՝ անհետացած տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ: **Նկարագրություն:** Բազմամյա ջրային կամ ճահճային բույս է, ստորգետնյա պարարման կոճղարմատով: Լողացող տերևները՝ երկարավուն-նշտարած, ծված կամ էլիպսոս, երկու մասեցած կարճ բլրակներով, ստորջրյա տերևները՝ մատույր են, քաղանցիկ, բուր, վերջրյա տերևները՝ նետանման-ետանկյուն: Մոլորակային՝ պարզ կամ ճյուղավորված: Պսակաթերթերը՝ սպիտակ, վառանոթները՝ մուգմանուշակագույն: Պտղիկները՝ կլորավուն, լայն-քնավոր, ուղիղ կառուցով: Գեղազարդային, դեղատառ բույս է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Լոռու (Օրան-Լորի) և Երևանի (Մայր-Նովա, Սարվանյար) ֆորիստիկական շրջաններում: AOO՝ 8 քառ. կմ, բնակիչները՝ 2, որոնց միջև հեռավորությունը 110 կմ է: Հայաստանից բացի աճում է Կովկասում, Եվրոպայում, միջերկրածովյան ավազանում, Միջերկրյա, Դնեպրի, Դոնի, Զինստանում և Հյուսիսային Ամերիկայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 800–1500 մ բարձրությունների վրա, ճահճներում, ծանծաղ լճերի, ջրավազանների ափերին, բրնձի դաշտերում: Մոլորակ է հունիս ամսին, պայծառությամբ՝ հունիս-օգոստոսին: Հետերոֆիտ բույս է: Պարարման գոյացությունները, որոնք ձևով նման են կաղինի և առաջանում են աշնանը տերևածոցերից դուրս եկող ընձույղների ծայրերին, ոտակ են և երբեմն օգտագործվում են սննդի մեջ մշակված վիճակում:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ ճահճների չորացման:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. This species is almost extinct because of vegetation succession in the Lori Plateau lakes and extinction of rice fields in the Ararat Valley.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 0: Apparently disappearing species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial aquatic herbs with subterranean tuber-forming rhizomes. Floating and submerged leaves oblong-lanceolate, ovate or elliptic, with approximate short lobes; emerged leaves sagittate-triangular. Inflorescence simple or more often branched. Petals white. Anthers dark violet. Fruits rounded, broadly alate; rostellum almost straight.

Distribution. In Armenia it occurred in Lori (Oran-Lori) and Yerevan (Sayat-Nova, Sarvanlar) floristic regions. AOO is 8 km², the number of locations is 2, the distance between which is 110 km. Besides Armenia the species grows in the Caucasus, in Europe, Ancient Mediterranean, Siberia, Japan, China and North America.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 800–1500 meters above sea level, in the swamps, along the banks of shallow water reservoirs and lakes, in rice fields. Flowering in June, fruiting from June to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the drainage of swamp.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: special survey on the state and structure of the population, its monitoring.

© Josef Hlasek
© www.hlasek.com

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի

հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Барсегян А. М. 1962. Материалы к болотной флоре Армении. Изв. АН АрмССР, сер. биол., 15, 6: 89–93. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 48. Ереван.

Габриэлян Э. Ц. 2001. Род Sagittaria. Флора Армении, 10: 537–540. Liechtenstein.

Цвелев Н.Н. 2006. Род Sagittaria. Конспект флоры Кавказа, 2: 381. Санкт-Петербург.

Կազմող՝ Կ. Գ. Թամանյան

Compiler K. G. Tamanyan

4. *Sagittaria trifolia* L. — Ներախոյր եռաբերն — Стрелолист трилистный

$$CRB\ 1\ ab(ii,iii,iv) + 2\ ab(i,ii,iii,iv)$$

© www.botanic.jp

ՄԱԳՐՆԱԴՐՅՈՒՐՆԵՐ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
հեղբարիումի ճյուղեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Барсегян А. М. 1962. Материалы к болотной флоре Арме-
нии. Изв. АН АрмССР, сер. биол., 15, 6: 89–93. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 49. Ереван.

Габриэлян Э. Ц. 2001. Род *Sagittaria*.

Флора Армении, 10: 537–540. Liechtenstein.

Цвелев Н. Н. 2006. Род *Sagittaria*.

Конспект флоры Кавказа, 2: 381. Санкт-Петербург.

Կապուտ՝ Կ. Գ. Թադևոսյան

Compiler K. G. Tamanyan

Կարեւորիւմ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Համարյա անհետացած է Լոռու սարահարթի լճերում: Վերջին հավարը իրականացվել է 1960 թ-ին:

Հայաստանի Կոստանի գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 0 կարգավիճակով՝ անհետացած տեսակ:

CTES-ի և Բեռնի կոմպենցիաների հավերժացմանը ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա, ջրային կամ ճահճային բույս է՝ ստորգետնյա պարզախմբան կոճորքաժառանգ, առանց լողալուց և ստորջրյա տերևների: Վերջյա տերևները՝ նետաձևման, մեղ ըրակ-ներով: Մաղկաբույլը՝ պարզ կամ բույլ ճյուղավորված: Պատկաբեր-բեր սպիտակ, փշաշմբները՝ դեղին: Պաղիկները՝ իսկաձվաձև, լայն-թևավոր, կտրատված եզրերով և կարճ, սուր, թեք կտուցով: Գեղազարդային, դեղատառ բույս է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Լոռու ֆորիա-տիկական շրջանում (Օրան–Լորի, Կլին): АОО 8 քառ. կմ է, րկա-վառեար՝ 1: Բնիկանուր արեալը ընդգրկում է Արևմտյան, Արևելյան և Հարավային Անդրկովկասը, Թալիշը, Սև ծովի առափնյա մասը, Աստարյանը, Սիբիրը, Միջին և Կենտրոնական Ասիան, Իրանը, Հի-մալայները, Հնդկաստանը, Հնդկաչինը, Հեռավոր Արևելքը, Ղապո-նիան և Չինաստանը:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1500 մ բարձրության վրա, ճահիճներում, ծանձող լճերի և ջրավազանների ափերին: Ծաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պսոլաբերում՝ օգոստոսին: Պսոլաբանման գոյացությունները, որոնք ձևով նման են կադիմի և առաջանում են աշնանը տերևածոցերից դուրս եկող ընձույղների ծաղիկներ, առելի են և երբեմն օգտագործվում են սննդի մեջ մշակված փճակում:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կլիմայի գյուրալ փոփոխության հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճերակալերի հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. This species is almost extinct because of vegetation succession in the Lori Plateau lakes.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 0: Apparently disappearing species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial aquatic herbs with subterranean tuber-forming rhizomes, without floating or submerged leaves. Emerged leaves sagittate; lobes narrow. Inflorescence simple or slightly branched. Petals white. Anthers yellow. Fruits obovate, broadly alate, with incised margins and short oblique acute rostellum.

Distribution. In Armenia it occurred in Lori (Oran-Lori, Klin) floristic region. AOO is 8 square kilometers, the number of locations is 1. The main area of distribution includes West, East and South Transcaucasia, Talish, coastal zone of the Black Sea, Astrakhan, Siberia, Central Asia and Asia Minor, Iran, the Himalayas, India, Indochina, Far East, Japan, China.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 1500 meters above sea level, in swamps, along shallow water reservoirs and lakesides. Flowering from June to July, fruiting in August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: special survey on the state and structure of the population, its monitoring.

5. *Allium akaka* S. G. Gmel. ex Shult. & Shult. f. — Սոխ ակակա — Лук акака

CR B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է միայն մեկ լոկալիտետ տեսակի ընդհանուր արեալի հյուսիսային սահմանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված աճելավայրի կորստի հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ *A. akaka* անվան տակ սխալմամբ արվում է *A. matriculae* Bordz. տեսակը: CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Սոխալավոր բույս է՝ 6–12 սմ բարձրությամբ: Ծաղկաբույլը՝ կիսագնդաձև, բազմածաղիկ: Ծաղկապատը՝ աստղաձև կամ ծագարածն զանգակաձև, մասերը՝ էլիպսաձև զծային, կլոր կամ գոգավոր ծայրով, խամրած սպիտակ կամ մանուշակագույն-վարդագույն, ծիրանի-մանուշակագույն ջղով: Տերևները՝ երկարավուն-էլիպսաձև, վերևում՝ կտրուկ նեղացող կարճ վերարածն ծայրով: Գեղազարդային բույս է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Մեղրու ֆլորիստիկական շրջանում, Ագարակի շրջակայքում: AOO 4 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի հանդիպում է Նախիջևանում, Թուրքիայում, Արևելյան Անատոլիայում, Հյուսիսարևմտյան և Հյուսիսային Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 600–900 մ բարձրությունների վրա, ժայռոտ տեղերում քարաքավածքների վրա, ֆրիգանանման բուսականության կազմում: Ծաղկում է ապրիլ-մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիսին: Գեկորատիվ բույս է:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ Ագարակի շրջակայքում լեռնահանքային արդյունաբերության ընդարձակման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, ստեղծել նոր ԲՀ ՊՏ Ագարակի շրջակայքում:

Category. Critically endangered species. Only one location is known in the northern border of the main area of distribution of the species. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species is on the verge of extinction caused by habitat loss.

The species *A. matriculae* Bordz. under the name *A. akaka* was wrongly included into the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant 6–12 cm. Leaves 2–3 (4), (1) 2–5 cm broad, oblong-elliptic, suddenly narrowed in short cucullate apicule. Inflorescence hemispherical or broadly fasciculate, many-flowered. Perianth stellate- or infundibular-campanulate; segments (elliptic-) linear, whitish or lilac-pink; midrib purple-violet. Decorative plant.

Distribution. In Armenia it is found only in Meghri floristic region, in the surroundings of Agarak village. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia this species grows in Nakhichevan, Talish, East Anatolia, North-West and North Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 600–900 meters above sea level, in stony places, on screes, among phryganoid vegetation. Flowering from April to May, fruiting in May. This is an ornamental plant.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of mining industry in the surroundings of Agarak.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: search of new habitats, establishment of new specially protected nature area in the surroundings of Agarak.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

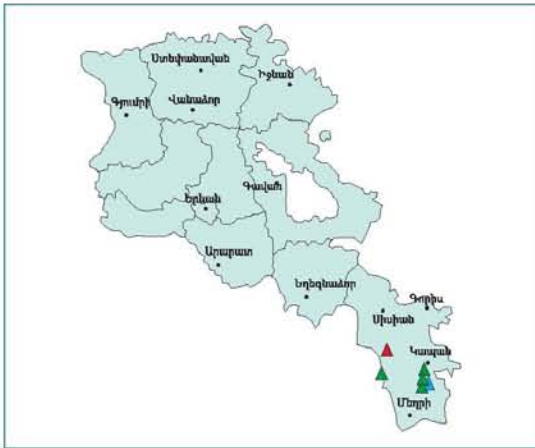
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Agababian M. V., Oganessian M. E. 2000. *Allium* sect. *Acanthoprason* (Alliaceae) in southern Transcaucasia: a survey, with description of two new species. *Willdenowia*, 30: 93–104.

Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. *Alliaceae*. Флора Армении, 10: 280–348. *Liechtenstein*.

Կազմող՝ Մ. Է. Օգանյան

Compiler M. E. Oganessian

6. *Allium derderianum* Regel — Սոխ Դերդերիանի — Лук Дердериана

$$EN B 1 \text{ ab(iii)} + 2 \text{ ab(iii)}$$

© Էլեոնորա Գաբրիելյան
© Eleonora Gabrielyan

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
հեղբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Agababian M. V., Oganessian M. E. 2000. *Allium* sect. *Acanthoprasum* (Alliaceae) in southern Transcaucasia: a survey, with description of two new species. *Willdenowia*, 30: 93–104.

Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. Alliaceae. Флора
Армении, 10: 280–348. Liechtenstein.

Կազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան

Compiler M. E. Oganessian

Կարեկցորիս: Վասնզգված տեսակ է: Գտնվում է տեսակի ընդ-
հանուր արեալի ծայր հյուսիսային հատվածում: Հայտնի են 4 պո-
պուլյացիաներ: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը
500 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է ապրածման և բնա-
կության շրջանների կրճատում՝ մարդածին գործոնների ազդեցու-
թյան հետևանքով:

Հայաստանի Կարմիր զրքի առաջին իրավասրահորյան մեջ
ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ: *A. woronowii*
տեսակը սխաղմամբ արվում է որպես *A. derderianum*-ի հոմանիշ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Մոխուկավոր բույս է՝ 5–10 (15) սմ բարձրությամբ: Ծաղկաբույլը՝ լայն փնջանե կամ կիսագնդանե, սակավածաղիկ: Ծաղկապսակը՝ ստաղմանե կամ լայն-ծաղկաբանե, մուսերը՝ գծային, սպիտակավուն կամ վարդագույն, ծիրանը՝ մանուշակագույն ջուր: Տերևները՝ 2 (3), 0.4–1.2 սմ լայնությամբ, գծային: Գեղազարդային բույս է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Ձանգեղուրի ֆորքիստիկական շրջանում (Բարձուշատի լեռնաշղթա, լեռնագագաթներ՝ Կուպրաջուղ, Խոտանովի, Բաղլաքսար): ԵՕՕ 400 քառ. կմ է, ՎՕՎ՝ 16 քառ. կմ, լիպոլիսեաները՝ 4: Հայաստանից բացի աճում է Նախիջևանում (լեռնագագաթ Սոլով), Հայաստանի և Արևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ալպյան գոտում, ծ. մ. 2700–3400 մ բարձրությունների վրա, ժայռա, քարքարոտ–խճաքարոտ տեղերում, քարապարկավածքների վրա: Մակերեսը է հունիս–հուլիս ամիսներին, այսպիսովորեն՝ հուլիս–օգոստոսին:

Մանկամափակող գործունեությունը: Մանկամափակ ապրամման և բնակության շրջաններ, աճեալալարերի կարուա կամ դեգրադացիա՝ մարդամին գործունեների ազդեցության և կլիմայի գլոբալ փոփախության հեաևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It is situated in the farthest northern part of the main area of distribution. 4 sub-populations are known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species faces decline of the extent of occurrence and the area of occupancy caused by anthropogenic factor.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species. *A. woronowii* was wrongly listed as a synonym of *A. derderianum* species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant 6–12 cm. Leaves 2–3(4), (1)2–5 cm broad, oblong-elliptic, suddenly narrowed in short cucullate apicule. Inflorescence hemispherical or broadly fasciculate, many-flowered. Perianth stellate- or infundibular-campanulate; segments (elliptic-) linear, whitish or lilac-pink; midrib purple-violet. Ornamental plant.

Distribution. In Armenia it is found in Zangezur floristic region: Bargushat mountain range, (Kaputdjugh, Khustup, Baghatssar). EOO is 400 km², AOO is 16 km², the number of locations is 4. Besides Armenia it grows in Nakhichevan (Soyukh Mountain), North and West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in the alpine mountain belt, at the altitudes of 2700–3400 meters above sea level, in rocky and stony slopes, on screens. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by anthropogenic factor and global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

7. *Allium egorovae* M. V. Agab. & Ogan. — Սոխ Եգորովայի — Лук Егоровой

CRB 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© Էլեոնորա Գաբրիելյան
© Eleonora Gabrielyan

Մկրբնադրյուններ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA. Agababian M. V., Oganessian M. E. 2000. *Allium* sect. *Acanthoprason* (Alliaceae) in southern Transcaucasia: a survey, with description of two new species. *Willdenowia*, 30: 93–104.

Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. *Alliaceae*. Флора Армении, 10: 280–348. Liechtenstein.

Հավանող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան

Compiler M. E. Oganessian

Կարեգործիք: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայաստանի Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է միակ աճելավայրի կորուստ՝ պատահականության և գերաբաժեցման հետևանքով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Սոխակավոր բույս է՝ 7–20 սմ բարձրությամբ: Ծաղկաբույլը՝ կիսագնդաձև, բազմածաղիկ: Ծաղկապատր՝ լայն ծագարած, աստղաձև, մասերը՝ զծային, սպիտակավուն կամ վարդագույն, բուրբաղման շրջանում ջրով: Տերևները՝ 3, երբեմն 2–4 հատ, 0,8–3 սմ լայնության, զծային–նշտարած: Գեղազարդային բույս է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Մեղրու ֆլորիստիկական շրջանում, Կալեր գյուղի շրջակայքում: AOO 4 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանի սահմաններից դուրս հայտնի են 3 աճելավայրեր Նախիջևանում, Ջանգեդուրի լեռնաշղթայի վրա:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան գոտում, ծ. մ. 2300 մ բարձրության վրա, մարգագետիններում: Ծաղկում է մայիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Արևիկ» ազգային պարկի սահմաններում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of Southern Transcaucasia. Only one location is known in Armenia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species faces loss/degradation of the only habitat caused by contingency and overgrazing.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant 7–20 cm. Leaves (2) 3 (4), 0,8–3 cm broad, narrowly– or linear–lanceolate. Inflorescence hemispherical, many–flowered. Perianth broadly infundibular–stellate; segments linear, whitish or pink; midrib purple–violet. Decorative plant.

Distribution. In Armenia it occurs only in Meghri floristic region, in the surroundings of the village Kaler. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Three locations are known beyond the borders of Armenia – in Nakhichevan, on Zangezur mountain range.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub–alpine belt, at the altitude of 2300 meters above sea level, in the meadows. Flowering from May to July, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by overgrazing.

Conservation actions. Population is situated on the area of “Arevik” National park. Necessary: monitoring of the population state, search of new habitats.

8. *Allium oltense* Grossh. — Սոխ Օլթինի — Лук ольгинский

EN B 1 ab(iii,iv) + 2 ab(iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Գտնվում է ընդհանուր արևալի արևելյան սահմանին: Հայաստանում հայտնի են միայն ցից բաժականին հեռու գտնվող չորս լեռնաշղթաներ: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս: Տեսակին սպառնում է տարածման և բնակության շրջանների կրճատում տափաստանների հերկման և արածեցման հետևանքով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Սոխավաճող բույս է: Ցողունը՝ 30–50 սմ բարձրության: Տերևները՝ տափակ, գծային, խազանաման որովայն: Շաղկապույր՝ գնդաձև, բազմածաղիկ: Շաղկապատը՝ ձվաձև, մասերը՝ նշտարաձև, սուր, հիմքում՝ սպիտակավուն, ավելի վեր՝ բաց կանաչավուն–դարչնագույն:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Շիրակի (Ջաջուրի լեռնանցք, Մաստարա, Լանջիկ, Բագրավան, Հացաշեն, Արագած գյուղերի շրջակայք) և Երևանի (Նոր Գեղի և Եղևարդ գյուղերի միջև) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 1930 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լեռնաշղթաները՝ 4: Հայաստանի սահմաններից դուրս տարածված է Արևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենետիկական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1500–2300 մ բարձրությունների վրա, քարքարոտ լեռնային տափաստանում: Շաղկում է հունիս–օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ տափաստանների հերկման և արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Շիրակի լեռնաշղթայի վրա:

Category. Endangered species. It is situated in the eastern border of the main area of distribution. In Armenia 4 locations are known that are situated at a considerable distance from each other. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species faces decline of the extent of occurrence and the area of occupancy caused by tillage of the steppes and grazing.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant. Stem 30–50 cm. Leaves flat, linear, setaceous convoluted. Inflorescence spherical, many-flowered. Perianth ovate; segments lanceolate, acute, at base whitish, in upper part light greenish–brownish.

Distribution. In Armenia it is found in Shirak (mountain pass Djadjur, surroundings of the villages Mastara, Landjik, Baghravan, Hatsashen, Aragats) and Yerevan (between villages Nor Geghi and Yeghvard) floristic regions. EOO is 1930 km², AOO is 24 km², the number of locations is 4. Beyond the borders of Armenia it is distributed in East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitudes of 1500–2300 meters above sea level, in mountain steppes, on stony slopes. Flowering from June to August, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by tillage of the steppes and grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state, establishment of new specially protected nature area on Shirak mountain range.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. Alliaceae. Флора Армении, 10: 280–348. Liechtenstein.

Կազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան

Compiler M. E. Oganessian

9. *Allium rupestre* Steven — Унђу ђашјђ — Лук наскальный

$$EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
 Խերարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. Alliaceae. Флора
Армении, 10: 280–348. Liechtenstein.

Կազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան

Compiler M. E. Oganesian

Կարեգործի: Վտանգված տեսակ է: Գտնվում է ընդհանուր արևելի հարավարևելյան սահմանին: Հայտնի են երկու պոպուլյացիաներ, որոնցից մեկը կարող է տուժել կրի արդյունահանման պատճառով: Տարածման է քնակուրթյան շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ մահ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Սոխուկավոր բույս է՝ 10–30 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ մեղ գծային, ակոսավոր: Ծաղկաբույլը՝ փնջաձև, սովորաբար՝ սակավածաղիկ: Ծաղկապատը՝ զանգականման, մասերը՝ հիմքում սպիտակավուն, վերևում՝ բաց մոխրադարչնագույն՝ վարդագույն, ծիրանագույն կամ կանաչ ջղով, երկարավուն-էլիպսաձև, զազաքի մատում՝ հետ երեված սրածայրով:

Տարածում: Հայաստանում հայտնի է Վերին Այսուրյանի (Ամասիա շրջակայք) և Եփրատի (Ջաջուրի լեռնանցք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 60 քառ. կմ և, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 2: Հայաստանից բացի տարածված է Դրինդում, Մեծ Կովկասում, Կենտրոնական Անդրկովկասում, Արևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, 1600–2200 մ բարձրությունների վրա, քարքարոտ լանջերին և կրային ժայռերի վրա: Մաղկում է օգոստոս ամսին, պտղաբերում՝ օգոստոս–սեպտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ ճանապարհաշինության և կրի արդյունահանման հետևանքով:

Պատկանություն միջոցառումներ: Պատկանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Շիրակի լեռնաշրջանի վրա:

Category. Endangered species. It is situated in the south-eastern border of the main area of distribution. Two sub-populations are known, one of which may suffer from lime mining. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant. Stem 10-30 cm. Inflorescence fasciculate, usually few-flowered. Perianth campanulate; segments whitish or pinkish with purple or green midrib; oblong-elliptic, at apex with recurved mucro. Leaves narrowly linear, canaliculated.

Distribution. In Armenia it is found in Upper Akhuryan (Amasia neighborhoods) and Shirak (mountain pass Djadjur) floristic regions. EOO is 60 km², AOO is 12 km², the number of locations is 2. Beyond the borders of Armenia it is distributed in the Crimea, Greater Caucasus, Central Transcaucasia, and East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitudes of 1600–2200 meters above sea level, on stony slopes and on limestone rocks. Flowering in August, fruiting from August to September.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by road constructions and limestone mining.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state, establishment of new specially protected nature area on Shirak mountain range.

10. *Allium scabriscapum* Boiss. & Kotschy — Սխի անհարթացողուն — Лук шероховатостебельный

$$CR B 1 \text{ } ab(iii) + 2 \text{ } ab(iii)$$

© Մարինե Հովհաննիսյան
© Marine Oganesian

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
 հեղրարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. Alliaceae. Флора
Армении, 10: 280–348. Liechtenstein.

Կազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան

Compiler M. E. Oganessian

Կարեգորիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Գտնվում է ընդհանուր արեալի հյուսիսային սահմանում: Հայտնի է միայն մեկ պոպուլյացիա, որի տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կաթնի գրքի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված էր 0 կարգավիճակով՝ անհետացած տեսակ, սակայն
վերջին տարիներին այն բազմիցս հավաքվել է:

Նկարագրություն: Սոխուկավոր բույս է: Յողունը՝ 20-40 սմ բարձրության: Տերևները՝ տափակ: Ծաղկաբույլը՝ կիսագնդաձև, սակավաձաղիկ: Ծաղկապատը՝ զավաթաձև, մասերը՝ դեղին, էլիպսաձև:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Դարեղեզիսի ֆլորիստիկական շրջանում (Այարի կիրճ, Ագարակաձոր և Բոլորաբերդ գյուղերի միջև): AOO 8 բառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի հանդիպում է Նախիջևանում, Հարավարեւելյան Անատոլիայում, Հյուսիսային Իրաքում, Հյուսիսային և Հարավային Իրանում և Թուրքմենիստան:

Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիզիոգենեոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1000–1500 մ բարձրությունների վրա, խճաքարոտ-քարաքափվածքային կրային լանջերին: Ճաղկում է մայիս ամսին, պտղաբերում՝ հունիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ մարդածին ազդեցության հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. It is situated in the northern border of the main area of distribution. Only one sub-population is known the extent of occurrence and the area of occupancy of which are less than 10 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 0: Apparently disappearing species. It was collected several times in the recent years.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant. Stem 20–40 cm. Leaves flat. Inflorescence hemispherical, few-flowered. Perianth cup-shaped; segments yellow, elliptical.

Distribution. In Armenia it is found only in Darelegis (Ayar gorge, between the villages Agarakdzor and Boloraberd) floristic region. AOO is 8 km², the number of locations is 1. Beyond the borders of Armenia it is distributed in Nakhichevan, South-East Anatolia, North Iraq, North and South Iran and Turkmenia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitudes of 1000–1500 meters above sea level, on stony slopes and screes. Flowering in May, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by anthropogenic factor.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state, search of new habitats.

11. *Allium struzlianum* Ogan. — Մոխր Շիրուցի — Лук Штруция
$$VUB \ 1 \ ab(ii,iii,iv) + 2 \ ab(ii,iii,iv)$$

© Կամիլլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգործի: Խոցելի տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ է: Արեալը խիստ մասնատված է: Տարածման շրջանի մակերեսը 20000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 2000 քառ. կմ-ից պակաս: Տեսալին սպառնում է տարածման և բնակության շրջանների կրճատում մարդածին գործոնների ազդեցության հետևանքով: Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Մոխուկավոր բույս է: Յաղմունք՝ 30-50 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ 2-7 հաս, գծային, սրացած, հեռաբերված: Ծաղկաբույլը՝ կիսագնդաձև: Ծաղկապատը՝ առաղաձև կամ ստաղաձև – լայն ձուգաբարձ, մսաերը՝ արծաթափումն – սպիտակ, վարդա-մանուշակագույն կամ վարդագույն, վարդամանուշակագույն կամ կանաչավուն ջրգլ, նշտարաձև, սուր: Գեղազարդային բույս է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Շիրակի (Յամաքա- սար, Կրաշեն գյուղերի շրջակայք, Ջաջուռի լեռնանցք), Երևանի (Երասխ գյուղի շրջակայք) և Մելքոն (Նոնմանդր գյուղի շրջակայք) փոքրածախական շրջաններում: EOO 8480 քառ կմ. է, AOO՝ 20 քառ. կմ, լոկալիզատները՝ 5:

Հենոսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզրոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտուց մինչև վերին լեռնային գոտի, ծ. մ. 600–2000 մ բարձրությունների վրա, լեռնային ստախատաձևում, ֆիքզանման թուսկանոցային մեջ: Շաղկում է ապրիլ–մայիս (հունիս) ամիսներին, սպտաբերում հունիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակող առարկաներն են՝ բնակչության շրջաններ, աճելավայրերի կորստա կամ դեգրադացիա՝ հերկման և արածեցման հետևանքով:

Պատկանություն միջոցառումներ: Պատկանություն գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել սրտաբանական վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Շիրակի լեռնաշղթայի վրա:

Category. Vulnerable species. Endemic of Armenia. The area of distribution is severely fragmented. The extent of occurrence is less than 20000 km², the area of occupancy is less than 2000 km². The species faces decline of the extent of occurrence and the area of occupancy caused by anthropogenic factor.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant. Stem 30–50 cm. Leaves 2–7, linear, acuminate, reflexed. Inflorescence hemispherical. Perianth stellate or broadly infundibular-stellate; segments silvery-white, pinkish-lilac or pink with pinkish-lilac or greenish midrib, lanceolate, acute. Decorative plant.

Distribution. In Armenia it is found in Shirak (surroundings of the villages Tsamakasar, Krashen, Djadjur mountain pass), Yerevan (neighborhoods of the village Yeraskh) and Meghri (neighborhoods of the village Nrnadzor) floristic regions. EOO is 8480 km², AOO is 20 km², the number of locations is 5.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows from lower to upper mountain belts, at the altitudes of 600–2000 meters above sea level, on screes and stony slopes, on mountain steppes, among phryganoid vegetation. Flowering from April to May, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by tillage of the steppes and grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state, establishment of specially protected nature area on Shirak mountain range.

Մկգրնադրյուններ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
 Խեղբարիունի ճյուղեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA

Оганесян М. Э. 1999. Новые таксоны и комбинация рода *Allium* L. (Alliaceae) из Армении. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 12: 10–12. Ереван.

Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. Alliaceae. Флора
Армении. 10: 280–348. Liechtenstein.

Մազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան

Compiler M. E. Oganessian

12. *Allium talyschense* Misch. ex Grossh. — Սոխ թալիշյան — Лук талышский

CR B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Հանրապետությունում հայտնի է միայն մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է միակ աճեցվածքի կորուստ ներքին գործոնների, պատահականության և արածեցման հետևանքով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնագրված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Սոխալավոր բույս է: Ցողունը՝ 10–30 սմ բարձրության: Տերևները՝ տափակ: Ծաղկաբույլը՝ գլխիկանման: Ծաղկապատը՝ զնդածն–զանգականման, մասերը՝ սպիտակ, ամուր, ծիրանագույն ջրով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Գարեդեղիսի ֆլորիստիկական շրջանում, Խաչիկ և Գնիշիկ գյուղերի միջև: AOO 4 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանի սահմաններից դուրս աճում է Թալիշում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան գոտում, ծ. մ. 2200–2400 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ լանջերին: Ծաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճեցվածքի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում:

Անհրաժեշտ է կազմակերպել հետազոտական աշխատանքներ՝ նոր աճեցվածքներ հայտնաբերելու համար, իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of Transcaucasia. Only one population is known in Armenia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species faces loss of the main habitat caused by internal factors, contingency and grazing.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Bulbous plant. Stem 10–30 cm. Inflorescence spherical. Perianth globular–campanulate; segments rigid, white; midrib sordide purple. Leaves flat.

Distribution. In Armenia it occurs only in Darelegis floristic region (between the villages Khachik and Gnishik). AOO is 4 km², the number of locations is 1. Beyond the borders of Armenia the species grows in Talish.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. It grows in sub–alpine belt, at the altitudes of 2200–2400 meters above sea level, on dry stony slopes. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state, search of new habitats.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Оганесян М. Э., Агабабян М. В. 2001. Alliaceae. Флора
Армении, 10: 280–348. Liechtenstein.

Կազմող՝ Մ. Է. Հովհաննիսյան

Compiler M. E. Oganessian